

דף ח

- ח. א. מהן מעלותיה של תפילה בציבור ותפילה בבית הכנסת?
 ב. היכן הוא המקום הרצוי לתפילה?
 ג. אלו מאמרים הובאו מר' חייא בר אמי בשם עולא?
 ד. האם מותר להניח ספר תורה פתוח בבית הכנסת ולצאת? האם מותר לגרוס בשעת קריאת התורה?
 ה. מתי יש להשלים פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום?
 ו. אלו דברים צוה רבי יהושע בן לוי לבניו?
 ז. באלו מדות דרך ארץ צוינו המדיים והפרסיים?
- א. יש לאדם להתפלל עם הציבור. ואפילו כאשר אינו יכול להיות עמהם, יש לו לכיין זמן תפלתו לזמן שהציבור מתפללים, שאז היא עת רצון.
 רבי נתן אומר: מניין שאין הקב"ה מואס בתפלתן של רבים שנאמר הן א-ל כביר ולא ימאס. ונאמר: פדה בשלום נפשי מקרב לי כי ברבים היו עמדי – אמר הקב"ה: כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הציבור (ברי"ף: ומצוי בבית הכנסת), מעלה אני עליו כאילו פדאני לי ולבני מבין אמות העולם.
 אמר ריש לקיש: כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל – נקרא שכן רע... ולא עוד אלא שגורם גלות לו ולבניו...
 סיפרו על רבי יוחנן שאמר, בזכות השכמה לבית הכנסת ואריכות שהייתם בו, זוכים אנשים בבבל לאריכות ימים. וכן אמר רבי יהושע בן לוי לבניו: הקדימו והחשיכו לבית הכנסת, ובכך תזכו לאריכות חייכם (אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמור מזוזת פתחי. כי מצאי מצא חיים...).
- ב. אמר רב חסדא: לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים בבית הכנסת ואחר כך יתפלל.
 פרש"י: שלא יהא דומה עליו כמשאוי שרוצה ליפטר ממנו. ויש מפרשים: שלא ימהר להתפלל מיד כשיכנס, אבל אין לחוש מלישב סמוך לכניסה. ואולם בירושלמי לא משמע כן (רא"ש).
- עוד אמר רב חסדא: מהו שכתוב אהב ה' שערי ציון מכל משכנות יעקב – אוהב ה' שערים המצוינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות (ברי"ד הגרסה רק 'בתי כנסיות'). וזהו שאמר ר' חייא בר אמי בשם עולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד. אמר אביי: בתחילה הייתי גורס בביתי ומתפלל בבית הכנסת, עכשיו ששמעתי דבר זה, איני מתפלל אלא במקום הגירסה. וכן סיפרו על ר' אמי ור' אסי, שהיו להם שלש עשרה בתי כנסת בטבריה, ולא התפללו אלא בין העמודים – מקום גרסתם.
 נחלקו הדעות האם עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו, ואפילו ביחיד, מאשר בבית הכנסת בעשרה, אם לאו [ודוקא כשתורתו אומנותו ולומד בביתו כל היום במקום מסוים, אבל מי שדרכו לילך ללמוד במקום אחר, כיון שדרכו להתבטל מלימודו בשעה שהולך ללמוד – יש לו להתפלל בעשרה]. ולכל הדעות לא ירגיל עצמו לעשות כן, שלא ילמדו ממנו עמי הארץ ויתבטלו מבית הכנסת (ע' תר"י כאן; שו"ת הרא"ש ד; או"ח צ"ח).
- ג. אמר ר' חייא בר אמי בשם עולא: מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד.

גדול הנהנה מיגיע (כפו) יותר מירא שמים... (שאינו עוסק במלאכה. עין יעקב; עשרה מאמרות, חקור הדיון ב,ז).

לעולם ידור אדם במקום רבו, שכל זמן ששמעי בן גרא קיים, לא נשא שלמה את בת פרעה. והעמידו זאת רק כאשר הוא כפוף לרבו ונשמע לו.

צ"ע אם נאמר כמו כן שלא ילמד אדם הלכות למי שאינו כייף לקיימן. (מהגרונ"ג שליט"א).

ד. אמר ר' מנחם אמר ר' אמי: מאי דכתיב ועזבי ה' יכלו – זה המניח ספר תורה ויוצא. ר' אבהו יצא בין גברא לגברא. רב פפא שאל, בין פסוק לפסוק מהו. 'תיקו'.

אפילו בין גברא לגברא אין לצאת אלא לצורך גדול. (מגן אברהם). ואין לנהוג כן בתמידות אלא באקראי (עפ"י תשב"ץ).

רב ששת היה מחזיר פניו בשעת הקריאה וגורס. אמר: אנחנו בשלנו והם בשלהם.

יש אומרים דוקא לימוד בנחת, אבל בקול רם אסור – שלא להפריע לקול הקריאה. י"א: דוקא כשיש שם עשרה אחרים השומעים לקריאה, אבל בלאו הכי אסור ללמוד. וי"א: דוקא רב ששת שתורתו אומנותו. 'ואנן מסתבר לן כי האי תירוצא' (עפ"י תוס').

ומותר מן הדיון לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום בשעת קריאת התורה (הג"א מאו"ז; או"ח קמז,ב), ואע"פ שאינו קורא ממש באותו פסוק שהש"ץ קורא. אך דוקא בלחש, שלא לבלבל את הציבור (משנ"ב שם). ויש מחמירים בזה כי צריך לשמוע כל מלה ומלה של הקורא, אלא יחזור הפרשה בין גברא לגברא. וגם לדעה זו יכול לקרוא בלחש מלה במלה עם הש"ץ, והמג"א כתב שרצוי לעשות כן (ע' משנ"ב רפה סק"ד ט"ו).

ה. אמר רב הונא א"ר אמי: לעולם ישלים אדם פרשיותיו (של כל שבת ושבת) עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום, ואפילו 'עטרות ודיבון' – שכל המשלים פרשיותיו עם הציבור מאריכים לו ימיו ושנותיו.

רש"י ורמב"ם מפרשים 'אפילו עטרות ודיבון' – שאין שם תרגום, יקרא ג' פעמים מקרא. ויש חולקים וסוברים שאין צריך לקרוא ג"פ, ו'עטרות ודיבון' יש שם תרגום ירושלמי, ואעפ"י שאין נצרך כל כך לתרגום, יקראנו (עפ"י רא"ש).

עוד כתבו התוס' שאין לקרוא אלא התרגום המקובל, מפני שהוא מפרש דברים שאין ללמוד מן העברי, ואינו כשאר תרגומי לעז מילוליים.

רב ביבי בר אביי סבר להשלים פרשיות כל השנה בערב יום הכפורים. שנה לו ר' חייא בר רב מדפתי ועניתם... – ויש לאכול ביום זה ולהתכונן לעינוי שלמחרת. סבר להקדים ולסדר כל הפרשיות כולן בשבת או בשתי שבתות – אמר לו ההוא סבא: שנינו, ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר.

א. פרשו התוס' שהזמן הוא ממנחת שבת שמתחילים לקרוא בה הפרשה עד שבת הבאה [ויש אומרים עד שלישי בשבת (אגודה)]. ויש אומרים שיש לה השלמה בדיעבד עד שמיני עצרת. ע' הג"מ תפלה יג אות ש]. ומצוה מן המובחר להשלים הפרשה קודם סעודת שבת, כדמשמע בפסחים. ויש סוברים שמצוה מן המובחר לקרוא בערב שבת, וי"א לסיים בשבת עצמה. וראוי לכל אדם לקרוא גם פרש"י (עפ"י פוסקים).

ב. יש אומרים שאף שבתות המועד צריך לחזור (מובא באגודה). והב"י (רפה) פסק (עפ"י תה"ד) שאין צריך.

ו. אמר להם רבי יהושע בן לוי לבניו:
 הקדימו והחשיכו בבית הכנסת, ובכך יתארכו חייכם.
 השלימו פרשיותיכם עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום.
 הזהרו בורידין כר' יהודה (לחתכם בשחיטת העוף – כדי שיצא כל דמו, לפי שצולוהו כולו כאחד. רש"י.
 וע"ע בחולין כח).
 הזהרו בוקן ששכח תלמודו מחמת אנסו (לכבודו).
 כשאתם חותכים בשר אל תחתכוהו על גב היד; יש אומרים משום סכנה וי"א משום קלקול סעודה.
 ואל תשבו על מטת ארמית – וי"א אל תשכבו בלא קריאת שמע. וי"א אל תישאו גיורת. ויש אומרים מטת
 ארמית ממש, ומשום מעשה דרב פפא.
 ואל תעברו אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללים. [ואמר אביי: לא אסרו אלא כשאין לבית הכנסת
 פתח אחר ואין בית-כנסת אחר בעיר, ואינו נושא משאוי (וכן אם רכוב ע"ג בהמתו. ע' להלן סא. רמ"א ז, ח).
 ואינו רץ (י"א שהרמב"ם לא גרס רץ) ואינו מניח תפלין – אבל יש שם אחד מכל אלו, אין חשש].
 הפרי-מגדים צדד להחמיר מלעבור גם בשעת קריאת שמע ופסוקי דזמרא (מובא במשנ"ב ז
 סקכ"ג).

ז. תניא אמר רבי עקיבא: בשלשה דברים אוהב אני את המדיים: כשחותכים את הבשר אין חותכים אלא על
 גבי השלחן; כשנושקים אין נושקים אלא על גב היד (של חברו, ודרך חשיבות הוא מפני הרוק. רש"י);
 וכשיועצים אין יועצים אלא בשדה.
 תניא אמר רבן גמליאל: בשלשה דברים אוהב אני את הפרסיים: צנועים הם באכילתם וצנועים בבית הכסא
 וצנועים בדבר אחר (- תשמיש).
 [אני צויתי למקדשי – תני רב יוסף, אלו הפרסיים המוקדשין ומוזמנין לגיהנם].

דפים ח – ט

ט. הקורא את שמע בין עלות השחר להנץ החמה – האם יוצא בזה ידי חובת קריאת שמע, של ערבית או של
 שחרית?

לפי ברייתא אחת, רבי שמעון בן יוחאי אומר: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה,
 אחת קודם שיעלה עמוד השחר ואחת לאחר שיעלה, ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה
 [כיון שיש אנשים שקמים באותה שעה, יום הוא לענין קריאת שמע]. ולפי ברייתא אחרת אמר רשב"י
 בשם רבי עקיבא: פעמים שאדם קורא ק"ש שתי פעמים ביום, אחת קודם הנץ החמה ואחת לאחר הנץ
 החמה, ויוצא בהן ידי חובתו אחת של יום ואחת של לילה. לדעה זו, לאחר עלות השחר יום הוא, ואעפ"כ
 כיון שיש אנשים ששוכבים באותה עת, יוצא ידי חובת קריאת שמע של ערבית].

אמר רב אחא בר חנינא אמר רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון. [יש ששונים דבריו על ברייתא
 ראשונה, ויש ששונים על ברייתא שניה – הלכה כרבי שמעון שאמר משום רבי עקיבא]. ולא אמר זאת
 ריב"ל בפירוש אלא שבא מעשה לפניו בזוג חכמים שנאנסו מלקרוא עד שעלה השחר, והורה להם: כדאי
 הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק.

א. וכן הלכה, שבשעת הדחק קורא שמע של ערבית לאחר עלות השחר. אבל אם לא היה אנוס
 מלקרוא עד עלות השחר – שוב אינו קורא (עפ"י רי"ף ועוד. ויתכן שלרבי שמעון בשם רע"ק